

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากความล้มเหลวของการพัฒนาประเทศได้ปรากฏเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนในช่วงปลายปี 2540 เป็นต้นมา เป็นช่วงที่ประเทศไทยต้องประสบกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ มีผลให้กิจการหลายประเภทประสบปัญหาล้มละลาย ส่งผลกระทบตั้งแต่โครงสร้างระดับบนจนถึงชุมชนท้องถิ่นและชุมชนเมือง ในส่วนของชุมชนเมืองโดยเฉพาะชุมชนแออัดซึ่งเป็นหน่วยย่อยของสังคมได้ตระหนักถึงปัญหาวิกฤตที่เกิดขึ้น เกิดการเรียนรู้ว่าการแก้ปัญหาของประเทศไม่อาจปล่อยให้รัฐบาลดำเนินการโดยลำพัง ชุมชนจะต้องร่วมกันสร้างเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองเพื่อแสวงหาทางเลือกในการแก้ปัญหาให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนแออัดที่ส่วนใหญ่มีอาชีพหาเช้ากินค่ำ มีรายได้ไม่แน่นอน และถือว่าเป็นกลุ่มที่จนทั้งเงินและจนทั้งโอกาสในการแสวงหาหนทางที่จะทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น เรียกได้ว่าเป็นกลุ่มคนที่ถูกผลักออกไปอยู่ชายขอบสังคม (marginalization)

ถึงแม้ว่ารัฐบาลพยายามจะจัดรูปแบบสวัสดิการในด้านต่าง ๆ เพื่อลดช่องว่างระหว่างคนรวยและคนจนสิ่งหนึ่งที่จำเป็นสำหรับคนจนคือการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบที่ดูดซับเงินทุนส่วนใหญ่ของคนทั้งประเทศเข้าสู่ศูนย์กลางระบบ แต่คนจนฐานล่างก็ไม่สามารถที่จะใช้บริการได้ เนื่องจากมีอาชีพมีรายได้ไม่แน่นอน ขาดหลักหลักทรัพย์ค้ำประกัน ขั้นตอนการเข้าถึงบริการยุ่งยากซับซ้อน ทำให้ต้องพึ่งแหล่งเงินกู้นอกระบบ ซึ่งอัตราดอกเบี้ยสูง ชุมชนหลายแห่งจึงได้คิดตั้งกองทุน/กลุ่มออมทรัพย์ของตนเองขึ้นมา ทำ "ทำนบ" กั้นเงินของชุมชนไว้ภายในหมู่บ้าน/ชุมชน ที่สมาชิกได้มาออม/กู้ยืมไปใช้ประโยชน์

ชุมชนต่าง ๆ ได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งกองทุนกลุ่มออมทรัพย์หรือที่เรียกรวม ๆ กันว่า "องค์กรการเงินชุมชน" มาตั้งแต่ปี 2508 ทั้งที่เกิดจากการริเริ่มของผู้นำชุมชนเอง การส่งเสริมของหน่วยงานหรือชุมชนปรับรูปแบบจากการส่งเสริมของหน่วยงาน รูปแบบองค์กรการเงินในยุคแรก ๆ ได้แก่ สหกรณ์เครดิตยูเนียน ซึ่งเริ่มจากฐานวงสัมพันธ์ของสมาชิกโบสถ์คริสต์ ทั้งในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ที่กรมพัฒนาชุมชนส่งเสริมตั้งแต่ปี 2517 กลุ่มออมทรัพย์ในภาคใต้ที่มีลักษณะเฉพาะของตนเองในแต่ละกลุ่ม เช่น กลุ่มออมทรัพย์บ้านคีรีวง จังหวัดนครศรีธรรมราช (2523) กลุ่มออมทรัพย์แบบพัฒนาครอบครัวชีวิตบ้านน้ำขาว กลุ่มออมทรัพย์คลองเปรี๊ยะ จังหวัด

สงขลา (2525) กองทุนชาวประมงขนาดเล็กบ้านปากบาง จังหวัดสงขลา(2528) กองทุนชากาด บ้านควนโต๊ะหลง จังหวัดสตูล (2530) ซึ่งกลุ่มเหล่านี้ส่วนใหญ่ตั้งโดยปราชญ์ชาวบ้านที่ต้องการพัฒนาชุมชนของตนเอง โดยมีลักษณะร่วมที่สำคัญคือ ต้องการอยู่บนพื้นฐานแนวทางการพึ่งตนเองของชุมชนให้เรื่องออมทรัพย์เป็นเครื่องมือในการรวมคน รวมเงิน รวมความคิดไปสู่การพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง

สำหรับแนวคิดในเรื่องการออมรายวันได้เข้ามาสู่ประเทศไทยประมาณปี พ.ศ.2535-2538 โดยได้รับอิทธิพลความคิดมาจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนในประเทศอินเดีย ในการดำเนินงานของกลุ่มออมทรัพย์รายวันที่กลุ่มสตรีในชุมชนริมทางเดินของเมืองบอมเบย์ทำอยู่มาเป็นแนวทาง ซึ่งเป็นแนวคิด ที่เน้นการออมการกู้ และชำระคืนเป็นรายวันตามสภาพของชาวชุมชนที่มีรายได้เป็นรายวันและไม่แน่นอน เพื่อใช้เรื่องการทำงานการออมรายวันเป็นเครื่องมือในการเชื่อมโยงให้คนจนมารวมกลุ่มกันทำงานทุกวันอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อโยงไปสู่การแก้ปัญหาอื่น ๆ อีกทั้งทำให้เห็นบทบาทสตรีต่อการทำงานกลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนอีกรูปแบบหนึ่ง

ในปี 2541 สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ซึ่งขณะนั้นยังเป็นสำนักงานพัฒนาชุมชนเมือง การเคหะแห่งชาติ จึงได้นำรูปแบบการออมเป็นรายวันมาเผยแพร่เพื่อฟื้นฟูกลุ่มที่มีปัญหาและส่งเสริมความเข้มแข็งการออมทรัพย์แนวใหม่ โดยการสนับสนุนให้มีการออมทุกวัน วันละก่บาทก็ได้แล้วแต่ความสามารถของแต่ละคน เมื่อออมแล้วก็ปล่อยกู้กันให้หมดภายในวันนั้น ใครที่กู้ไปแล้วก็ต้องนำมาชำระคืนทุกวัน เพื่อให้คนอื่นได้กู้ต่อ โดยจัดตั้งกลุ่มัจจะออมรายวันได้เป็นครั้งแรกในเดือนเมษายน ในปีเดียวกันที่ชุมชนได้สะพานโกบ้อ โดยมีเป้าหมายแรกก็เพื่อให้สมาชิกกู้เงินไปปลดหนี้ในระบบ และด้วยการออมที่มีความสอดคล้องกับวิถีคนจนเมืองที่หาเช้ากินค่ำมีรายได้เป็นรายวัน มีเงินเหลือจากค่ากับข้าวแม้เพียงบาทเดียวก็ฝากได้ ทำให้กลุ่มัจจะออมรายวันแพร่หลายอย่างรวดเร็วในหมู่คนจน และเป็นการออมทุก ๆ วัน ๆ ละเล็กละน้อยตามกำลังความสามารถและความต้องการของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นรูปแบบใหม่ที่แตกต่างจากการออมทรัพย์แบบเดิมที่มีระบบการออมเป็นรายเดือน ซึ่งมีข้อจำกัดสำหรับสมาชิกคนจนฐานรากของสังคมอีกเป็นจำนวนมาก การออมรายวันจึงเปรียบเหมือนการนำเงินไปหยอดกระปุกออมสินร่วมกันทุกวัน เป็นการเปลี่ยนมิติใหม่ของการออมจากรายวันเป็นรายเดือน โดยนำเอาัจจะคือความจริงใจต่อกันเข้ามาเป็นตัวกำกับ ควบคู่กับการบริหารที่สมาชิกส่วนใหญ่เป็นผู้ตัดสินใจทำให้กลุ่มมีความโปร่งใส แนวคิดรูปแบบัจจะการออมรายวันดังกล่าวได้ขยายฐานไปยังชุมชนต่าง ๆ ปัจจุบันมีเครือข่ายัจจะออมรายวัน 6 สาขา ด้วยกันคือกลุ่มัจจะออมรายวันอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี กลุ่มัจจะออมรายวันลาดกระบัง กลุ่มัจจะออมราย

วันบ่อบัว จังหวัดฉะเชิงเทรา กลุ่มสัจจะออมรายวันบางไฉลง จังหวัดสมุทรปราการ กลุ่มสัจจะออมรายวันจังหวัดปทุมธานี และกลุ่มสัจจะออมรายวันชุมชนเขตห้วยขวาง

กลุ่มสัจจะออมรายวันชุมชนเขตห้วยขวางเดิมใช้ชื่อว่า "กลุ่มออมทรัพย์อำมานะห์พัฒนา" ได้จัดตั้งขึ้นในวันที่ 1 มกราคม 2541 มีรูปแบบการออมเป็นรายเดือนโดยใช้หลัก "อำมานะห์" ของอิสลามซึ่งแปลว่า สัจจะ ซื่อสัตย์ ซื่อตรง สุจริต มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นทุนหมุนเวียนสำหรับการยืมเพื่อการประกอบอาชีพของสมาชิกโดยไม่มีดอกเบี้ย สมาชิกแรกเข้าเป็นญาติ พี่น้อง เพื่อน และคนในชุมชนอำมานะห์เท่านั้น การก่อตั้งครั้งแรกมีสมาชิก 17 คน มีเงินออม 1,700 บาท ต้นปี 2542 จำนวนสมาชิกของกลุ่มเพิ่มขึ้นถึง 105 คน มีเงินออมของสมาชิกเป็นเงินหมุนเวียนประมาณ 60,000 บาท และในปีเดียวกัน กลุ่มออมทรัพย์อำมานะห์พัฒนาได้รับงบประมาณช่วยเหลือด้านการเงินกองทุนผู้ยากไร้จากกองทุนเพื่อสังคม (SIF) เป็นเงินจำนวน 162,000 บาทสำหรับช่วยเหลือผู้ยากไร้และด้อยโอกาสในชุมชน ในปลายปี 2542 มีกรรมการคนหนึ่งจากชุมชนเพชรพระรามซึ่งเป็นชุมชนใกล้เคียงได้สนใจกลุ่มออมทรัพย์อำมานะห์พัฒนามาขอสมัครเข้าเป็นสมาชิกพร้อมกับปรึกษาเรื่องการแก้ปัญหาหนี้ในระบบเพราะปัญหาดังกล่าวรุนแรงมาก คนจนไม่มีเงินก็ต้องไปกู้เงินนอกระบบ ดอกเบี้ยร้อยละ 20 - 30 ต่อเดือน วันไหนไม่มีเงินส่งก็ต้องหนีหรือแอบไปอยู่บ้านเพื่อน บางคนต้องหอบลูกไปนอนอยู่ใต้สะพานทางด่วน เมื่อพวกนายทุนนอกระบบไปพบเข้าก็จะถูกทำร้ายร่างกาย จากเหตุผลดังกล่าวทำให้กลุ่มออมทรัพย์อำมานะห์พัฒนาได้ขยายฐานสมาชิกไปยังชุมชนเพชรพระราม ชุมชนโรงปูนเหนือ และชุมชนโรงปูนใต้ ต่อมาในปี 2543 กลุ่มออมทรัพย์อำมานะห์พัฒนาได้รับงบประมาณจากกองทุนมิยาซาวาเป็นเงิน 433,000 บาทเพื่อนำมาแก้ปัญหาในเรื่องการปลดหนี้ต่าง ๆ ให้กับสมาชิกของกลุ่ม แต่งบประมาณดังกล่าวไม่เพียงพอเนื่องจากมีการขยายฐานสมาชิกไปถึง 250 คน ผู้นำกลุ่มจึงได้ไปกู้เงินบุคคลภายนอกเป็นเงิน 500,000 บาท โดยเสียดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทต่อเดือน และนำมาปล่อยให้สมาชิกกู้ยืมเงินในอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 3 บาทต่อเดือนเช่นเดียวกัน การกู้ยืมเงินจากบุคคลภายนอกดังกล่าวเพื่อนำมาใช้สำหรับการปลดหนี้ในระบบให้แก่สมาชิกที่เหลือและเงินส่วนหนึ่งนำมาจัดตั้ง "กองทุนรายวัน" เนื่องจากเห็นว่าเป็นทางเลือกใหม่ที่เหมาะสมในการเก็บเงิน ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพค้าขายและมีรายได้เป็นรายวัน การดำเนินงานในช่วงแรกยังคงใช้หลักของกลุ่มออมทรัพย์เดิมคือ "มีการออมเงินเป็นรายเดือน แต่การชำระคืนเป็นรายวัน"

ในปี 2544 กลุ่มออมทรัพย์อำมานะห์พัฒนาได้รับคำแนะนำแนวคิดเรื่อง "สัจจะออมรายวัน" จากประธานกลุ่มสัจจะออมรายวันเขตลาดกระบังและหัวหน้าหน่วยฟื้นฟูของสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ที่มีลักษณะการออม การกู้ การชำระคืน และขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งทางผู้นำกลุ่มเห็นว่าเป็น

ลักษณะการออมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนแออัด รวมทั้งทำให้กลุ่มออมทรัพย์มีทุนหมุนเวียนมากขึ้นและสามารถปลดหนี้นอกระบบให้แก่คนจนได้ทั้งหมด กลุ่มสัจจะออมรายวันจึงเริ่มดำเนินการในเดือนพฤศจิกายน 2544 ระยะแรกประกอบไปด้วย 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนอามานะห์ ชุมชนเพชรพระราม ชุมชนโรงปูนฝั่งเหนือ ชุมชนโรงปูนฝั่งใต้มีสมาชิกประมาณ 400 คน โดยมีหัวหน้าสายของแต่ละชุมชนที่ได้รับความไว้วางใจจากผู้นำกลุ่มเป็นผู้ที่รับผิดชอบในการเก็บเงินออม และเงินกู้ของสมาชิกส่งมายังศูนย์ประสานงานของกลุ่ม จากการขยายฐานสมาชิกไปยังชุมชนต่าง ๆ ทางผู้นำกลุ่มจึงได้หารือกับคณะกรรมการกลุ่มและได้เปลี่ยนชื่อ จาก "กลุ่มออมทรัพย์อามานะห์พัฒนา" เป็น "กลุ่มสัจจะออมรายวันชุมชนเขตห้วยขวาง" เมื่อปลายเดือนพฤศจิกายนในปี 2544

ต่อมากลุ่มสัจจะออมรายวันชุมชนเขตห้วยขวาง ได้รับงบประมาณการช่วยเหลือจากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เกี่ยวกับสินเชื่อหมุนเวียน 1 ล้านบาท ในวันที่ 12 กันยายน 2545 และได้นำเงินที่ได้จากงบประมาณดังกล่าวมาใช้ในกิจกรรมของกลุ่ม โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อปลดหนี้นอกระบบให้แก่สมาชิก และในเดือนเดียวกันมีชาวบ้านจากชุมชนข้างเคียงอีก 6 ชุมชนขอเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะออมรายวัน ได้แก่ ชุมชนเพชรบุรี 40 ชุมชนกำเนิดทรัพย์ ชุมชนทับแก้ว ชุมชนโค้งอโคก ชุมชน ส.พิทยา ชุมชนประเวศ ชมรมแม่บ้านดินแดง และชุมชนบึงพระรามเก้า (บ่อ 3) และในเดือนตุลาคมมีสมาชิกจาก 12 ชุมชนรวมทั้งสิ้นประมาณ 1,600 คน

ในช่วงกลางเดือนตุลาคม 2545 ถึงกลางเดือน มกราคม 2546 ผู้วิจัยได้รับงบประมาณในการทำวิจัยเรื่อง "ธนาคารสัจจะออมรายวันกับการแก้ปัญหาหนี้นอกระบบ : ศึกษากรณีกลุ่มสัจจะออมรายวันชุมชนเขตห้วยขวาง" จากสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนเมือง เพื่อศึกษาแนวคิด รูปแบบกระบวนการจัดการ แนวทางการแก้ปัญหานี้นอกระบบ และผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของกลุ่มสัจจะออมรายวันชุมชนเขตห้วยขวาง จากการลงพื้นที่ร่วมกับผู้นำกลุ่มพบว่าการขยายฐานสมาชิกไปยังชุมชนต่าง ๆ เป็นอย่างรวดเร็วประกอบด้วยขาดการวางแผนการบริหารจัดการ ส่งผลให้กลุ่มประสบปัญหาอย่างมาก ในกรณีของชุมชนโค้งอโคกพบว่าหัวหน้าสายขาดความซื่อสัตย์ มีการแอบอ้างชื่อของสมาชิกกู้เงินจากกลุ่ม ต่อมาหัวหน้าสายได้หนีไปจากชุมชน ชุมชนเพชรบุรี 40 ลูกชายหัวหน้าสายได้รับเงินจากทางกลุ่มเป็น 40,000 บาท แต่ไม่ได้นำไปปล่อยให้สมาชิกกู้ ชุมชนกำเนิดทรัพย์ไม่ปรากฏสมาชิก และทั้ง 3 ชุมชนดังกล่าวขณะนี้ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มแล้ว ส่วนชุมชนได้ร่วมไทโร เขตประเวศ เป็นกลุ่มที่บริหารจัดการระบบบัญชี พิจารณาเงินกู้ ด้วยตัวของหัวหน้าสายเองโดยที่ทางชุมชนไม่ต้องส่งเงินออมมาที่ศูนย์ประสานงานของกลุ่ม แต่ยังคงต้องพึ่งพิง ศูนย์ ฯ ประสานงานของกลุ่มในบางกรณีเช่น เงินทุนหมุนเวียนสำหรับการปล่อยกู้ ในส่วนสมาชิกจากชมรมออมทรัพย์แม่

บ้านดินแดง เป็นกลุ่ม อีสระ มีคณะกรรมการ มีกฎระเบียบ ระบบบัญชีและระบบบริหารจัดการด้วยตนเอง สำหรับชุมชนบึงพระราม 9 (บ่อ 3) นั้นเป็นกลุ่มออมทรัพย์รายเดือนยังไม่ได้ดำเนินการออมทรัพย์รายวัน

ลักษณะของกลุ่มที่ยังคงดำเนินการอยู่และอาศัยงบประมาณจากศูนย์ประสานงานของกลุ่มมี 6 ชุมชนได้แก่ชุมชนอามานะห์พัฒนา ชุมชนเพชรพระราม ชุมชนโรงปูนเหนือ ชุมชนโรงปูนใต้ ชุมชนทับแก้ว และชุมชน ส.พัทธา มีสมาชิกทั้งสิ้น 378 คน (สรุปยอดสมาชิก 15 มกราคม 2546) และจากจำนวนสมาชิกที่ลดลงประกอบกับผลงานวิจัยที่ได้สะท้อนถึงปัญหาหลายประการ ทำให้ทางสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนเมือง (องค์การมหาชน) หรือ พอช. มีความเห็นว่าควรมีการฟื้นฟูองค์การการเงินของกลุ่มสัจจะออมรายวันเขตห้วยขวางเป็นการด่วน และจากข้อสรุปดังกล่าวผู้วิจัยมีความเห็นตรงกับ พอช. ว่าควรมีการจัดวางระบบสวัสดิการชุมชนให้เหมาะสมกับงบประมาณและความต้องการของสมาชิกเพื่อเป็นแนวทางในการจัดสวัสดิการของกลุ่มสัจจะออมรายวันกลุ่มอื่นที่กำลังดำเนินการอยู่ และเพื่อเป็นแรงจูงใจของสมาชิกที่มีต่อกลุ่มสัจจะออมรายวันชุมชนเขตห้วยขวางซึ่งทางกลุ่มได้เคยมีแนวคิดในการจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกหลายด้านด้วยกัน แต่การดำเนินการยังไม่เป็นระบบและไม่ชัดเจนนักได้แก่ 1) สวัสดิการประกันเงินฝาก 2) สวัสดิการประกันเงินกู้ยืม 3) สวัสดิการคนทำงาน ผู้นำ 4) สวัสดิการผู้สูงอายุ เด็กกำพร้า หญิงหม้าย 5) สวัสดิการผู้ยากไร้ ชาดคนดูแล 6) สวัสดิการคลอดบุตรสำหรับคนทำงานให้เปล่า 500 บาท ให้ยืมไม่เกิน 5,000 บาท ชำระคืนไม่เกิน 3 เดือน 7) สวัสดิการผู้เสียชีวิตให้เปล่า 500 บาท ให้ยืมไม่เกิน 10,000 บาท ชำระคืนไม่เกิน 3 เดือน 8) สวัสดิการเกี่ยวกับกีฬา 9) สวัสดิการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย 10) สวัสดิการรักษายาบาล 11) สวัสดิการค่าตอบแทนคนทำงาน 12) สวัสดิการคนว่างงาน แม่บ้าน 13) สวัสดิการขยายฐานสมาชิก 14) สวัสดิการจัดสัมมนา กลุ่มสมาชิก และ 15) สวัสดิการอื่น ๆ ที่ได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการกองทุน

จากการริเริ่มแนวคิดในการจัดสวัสดิการชุมชนที่ทางกลุ่มได้จัดไว้อย่างหลากหลายถือเป็นทางเลือกอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดความมั่นคงของชุมชนฐานรากและเป็นการอุดช่องว่างระหว่างคนจนในเมืองที่ไม่สามารถเข้าถึงระบบสวัสดิการของภาครัฐได้ โดยเฉพาะในชุมชนแออัดให้สามารถดำรงอยู่ในท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีศักดิ์ศรี สามารถยืนหยัดเป็นตัวของตัวเอง ลดการพึ่งพาจากภายนอก เป็นฐานสำคัญที่จะนำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนในมิติอื่น ๆ แต่การจัดสวัสดิการชุมชนนั้นควรทำแบบค่อยเป็นค่อยไป และต้องคำนึงถึงความพร้อมของงบประมาณ และความพร้อมของคนโดยการมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน และควรดำเนินการควบคู่ไปกับการฟื้นฟูกลุ่มองค์กรการเงินชุมชนโดยอาศัยประสบการณ์จากปัญหาที่เกิดขึ้นมาเป็นแนวทางในการแก้ไขและจัดระบบร่วมกัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. ศึกษาความต้องการในการฟื้นฟูสวัสดิการชุมชนของกลุ่มลี้จะออมรายวันเขตห้วยขวาง
2. ศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคในการฟื้นฟูสวัสดิการชุมชนของกลุ่มลี้จะออมรายวันเขตห้วยขวาง
3. ศึกษารูปแบบและทางเลือกในการฟื้นฟูสวัสดิการชุมชนให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของสมาชิกกลุ่มลี้จะออมรายวันเขตห้วยขวาง

1.3 มุลเหตุจูงใจ

เนื่องจากกลุ่มลี้จะออมรายวันชุมชนเขตห้วยขวางมีรูปแบบการดำเนินงานออกเป็น 4 รูปแบบด้วยกันได้แก่

1. กลุ่มที่ต้องพึ่งพิงศูนย์ประสานงานกลุ่มลี้จะออมรายวันเขตห้วยขวาง คือชุมชนที่ต้องอาศัยเงินหมุนเวียนในการออม การกู้ แก่สมาชิก โดยที่มีหัวหน้าสายของชุมชนเป็นผู้เก็บเงินออมเงินกู้ของสมาชิกในแต่ละวันนำส่งแม่ข่ายประกอบการทำบัญชีรายวันแนบทุกครั้ง การกู้เงินของสมาชิกจะมีหัวหน้าสายเป็นผู้พิจารณาการกู้ ในกรณีที่เงินหน้าตัดไม่พอแก่สมาชิกที่กู้ในแต่ละวันจะประสานงานไปที่แม่ข่ายให้ช่วยเหลือเงินกู้ของสมาชิก ปัจจุบันมี 6 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนเพชรพระราม ชุมชนโรงปูนเหนือ ชุมชนโรงปูนใต้ ชุมชน ส.พัทธา ชุมชนหับแก้ว และชุมชนอามานะห์
2. กลุ่มที่บริหารจัดการระบบบัญชีด้วยตัวเอง คือชุมชนที่ไม่ต้องส่งเงินออม เงินกู้ของสมาชิกมาที่แม่ข่าย ในแต่ละวันจะมีระบบการทำบัญชี ทำรายงานการเงินทุกวัน ปิดยอดบัญชีรายเดือนมีการพิจารณาเงินกู้ด้วยตัวของหัวหน้าสายเอง แต่ยังคงพึ่งพิงแม่ข่ายในบางกรณีเช่นเงินทุนหมุนเวียนของสมาชิกในชุมชนสำหรับการปล่อยกู้ การถอนและสวัสดิการต่าง ๆ มี 1 ชุมชน คือ ชุมชนได้ร่มไทร เขตประเวศ
3. กลุ่มที่มีกลุ่มออมทรัพย์รายเดือน แต่ยังมีได้ดำเนินการออมทรัพย์รายวันแต่มีแนวโน้มว่าจะเข้ากลุ่มลี้จะออมรายวัน มี 1 กลุ่ม คือ ชุมชนบึงพระราม 9
4. กลุ่มอิสระ หมายถึงกลุ่มที่ได้รับคำแนะนำศึกษาดูงานแต่มีการดำเนินงานเป็นอิสระ มีคณะกรรมการ มีกฎระเบียบ ระบบบัญชีและระบบบริหารจัดการด้วยตนเอง คือกลุ่มชมรมออมทรัพย์แม่บ้านดินแดง

การศึกษาครั้งนี้เราจะจงศึกษาเฉพาะกลุ่มแรกคือกลุ่มที่ต้องพึ่งพิงศูนย์ประสานงานธนาคาร สัจจะออมรายวันเขตห้วยขวางซึ่งประกอบไปด้วย 6 ชุมชนเท่านั้นเนื่องจากกลุ่มที่ 2-4 เป็นชุมชนที่มีลักษณะการดำเนินงานเฉพาะของตัวเองและแนวคิดในเรื่องการจัดสวัสดิการยังไม่ชัดเจนมากนัก

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษาประกอบไปด้วย 6 ชุมชนโดยแบ่งลักษณะของชุมชนออกเป็น 4 ลักษณะคือ

1. ชุมชนอามานะห์เป็นชุมชนต้นแบบของกลุ่มออมทรัพย์และมีเป็นชุมชนดั้งเดิมตั้งอยู่ริมคลองแสนแสบ
2. ชุมชนทับแก้วเป็นชุมชนแบบจัดผังซอยเนื้อที่เท่ากันทุกหลังและเป็นที่พักการรถไฟตั้งอยู่ริมถนนเลียบริมทางรถไฟสายแปดริ้ว
3. ชุมชนเพชรพระราม ชุมชนโรงปูนเหนือ ชุมชนโรงปูนใต้ เป็นชุมชนแออัดและเป็นที่พักกรรมกรริมทางรถไฟ ตั้งอยู่ริมทางรถไฟสายแปดริ้ว
4. ชุมชน ส.พัทยา เป็นชุมชนแออัดและเป็นที่พักกรรมกรเอกชน ตั้งอยู่ริมถนนเลียบริมทางรถไฟสายแปดริ้ว

1.5 นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

ทางเลือก หมายถึง การตัดสินใจเป็นกระบวนการขั้นตอนจากหลาย ๆ ทางเลือก เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานและทางเลือกนั้นจะต้องบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดสวัสดิการที่กำหนดไว้
 สวัสดิการชุมชน หมายถึง การสร้างหลักประกันเพื่อความมั่นใจของคนในชุมชน ซึ่งหมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่จะทำให้คนในชุมชนดีขึ้น อาจอยู่ในรูปของสิ่งของ เงินทอง น้ำใจ การช่วยเหลือเกื้อกูล เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย

กลุ่มสัจจะออมรายวัน หมายถึง เป็นกลุ่มคนอันเป็นองค์กรชุมชนในถิ่นนั้น ๆ ดำเนินการโดยคณะกรรมการบริหารกลุ่ม 3-7 คนและมีสมาชิกตั้งแต่ 15 คน ขึ้นไปโดยไม่จำกัดจำนวนเข้าร่วมกระบวนการกลุ่มตามข้อตกลงที่วางไว้ร่วมกัน

หัวหน้าสาย หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบเก็บเงินออม เงินกู้ ของสมาชิกส่งศูนย์ประสานงานของกลุ่มสัจจะออมรายวันเขตห้วยขวาง

สมาชิก หมายถึงชาวบ้านที่เข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มลี้จะออมนรายวันจากชุมชนเพชร
พระราม ชุมชนโรงปูนเหนือ ชุมชนโรงปูนใต้ ชุมชน ต.พิทยา ชุมชนทับแก้ว ชุมชนอามานะห์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบความต้องการในการฟื้นฟูการจัดสวัสดิการชุมชนของกลุ่มลี้จะออมนรายวันเขต
ห้วยขวาง
2. ได้ทราบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการฟื้นฟูสวัสดิการชุมชนของกลุ่มลี้จะออมนรายวัน
เขตห้วยขวาง
3. ได้ทราบข้อเสนอ รูปแบบและทางเลือกที่เหมาะสมในการฟื้นฟูสวัสดิการชุมชนให้สอดคล้อง
คล้องกับวิถีชีวิตของสมาชิกกลุ่มลี้จะออมนรายวันเขตห้วยขวาง

